

Gabriela Adameșteanu între proza scurtă și roman

Drd. Ancuța-Maria SMĂDU (PAVEL)
Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați

Abstract: *The author's work adresses a feminist move in a varied way, that reflects the impossibility of the norm in literature from the feminists cristics, being well analyzed by historical literatures, most of the time, being the only postbelic author mentioned.*

Her short novelle colud be seen as an exploration of the novelle, wich also respects the boundries of traditional format of species and content. Thus, her short prose is better than romanian prose, showing a space of hybrid literature and a wide range of experiences. The novel will always have the advantage of human concretness recollection, but also, the gift of bringing back to life the „soul” of the past.

Keywords: *historical literatures, feminists cristics, hybrid literature, experiences, short prose, novel, feminist move;*

Gabriela Adamșteanu, originară din București debutează ca profesoară de lucru manual și gospodărie. După 18 de ani, absolvă Liceul Nr. 2 din Pitești și devine studentă a Facultății de Limba și Literatura română a Universității din București. După terminarea facultății primește un post în redacția de dicționare enciclopedice din cadrul Editurii Poilitice. Debutază în anul 1971 cu povestirea *Prietenie* în revista *Luceafărul* și, la scurt timp, publică proză în *România literară*.

Autoarea a început să publice după anii 1970, proza acesteia fiind recunoscută de modul în care reflectă realitatea. Ce se observă cu ușurință la autoare este realitatea devenită foarte poroasă și anume o realitate mărunțită, care oscilează în interiorul căreia apar personaje „inconsistente”. Înainte de debutul editorial, la cei 33 de ani, cu romanul *Drumul egal al fiecărei zile*, autoarea avea o altă creație începută, anume *Provizorat*. Fragmente din acest roman au tot apărut în reviste precum *Vatra bunăoară* și „confesiunile de atelier” ce au fost publicate în *Cele două Români*, în *Argumentul* la ediția a doua, extinsă a volumului *Dăruiește-ți o zi de vacanță*.

Proza scurtă a Gabrielei Adameșteanu a constituit un intermezzo sau un exercițiu premergător pentru viitoarele romane considerate capodopere. Până în 1989, succesiunea volumelor sale alternează cam la aproximativ patru-cinci ani,

romanul cu genul scurt suprapunându-se doar parțial dinamicii interioare, invizibile și imprevizibile ale creației.

În scrierile din volumul *Vară-primăvară*, dar mai precis în *Dialog* și *Întâlnirea* autoarea experimentează puneri în pagină de tip poetic ce sunt suprapuse unor compoziții de tip dramaturgic, chiar dacă, aparent, tehnicile narative nu sunt folosite „în sine”. Personajele nu vor apărea ca niște fanteze sau ca niște ființe de hârtie ci ca oameni vii în carne și oase.

Calitatea acestei literaturi stă în rezerva și modestia autoarei care, mai orgolioasă, reține prin atenția privirii, demonstrând un talent excepțional al profesionalismului literar. Considerat drept un roman caleidoscopic, acesta reconstituie, după mulți ani, o lume care este datată nostalgic doar prin gesturile, obiectele și întâmplările de atunci.

Romanul *Întâlnirea* a fost inițial o nuvelă apoi a devenit în 2003 roman cu amprente textualiste și ulterior, în 2007, roman de factură classic-modernă, ocupă un loc aparte în opera Gabrielei Adameșteanu. Acest roman reprezintă un contrapunct biografic deoarece romanul de față a reprezentat întoarcerea autoarei la literatură după o lungă perioadă în care s-a dedicat publicisticii angajate, estetic prin succesul dat de romanul *Dimineață pierdută* când a simțit nevoia să se reinventeze, astfel ridică discursul la un alt nivel, dar, care, aparent rămâne același. și tematic datorită pasului făcut în lateral față de propriile ei laitmotive și recurențe, temele ce definesc întreaga creație sunt cea a provizoratului, a eșecului în cuplu, a neliniștii, însă miza este reprezentată de mitul eternei reînnoiri.

În acest sens, Gabriela Adameșteanu mărturisește în *Anii romantici* că ideea scrierii acestei cărți a avut drept punct de plecare experiența unui intelectual roman care, după o perioadă când revine în țară nu mai știe cu certitudine dacă cei ce îl așteaptă acasă cu brațele deschise sunt, cu adevărat, rudele lui sau agenți ai Securității. Ediția din 2003 este însoțită de un eseu al autoarei „Limitele rescrierii” care are rol de a descifra mesajul din paginile operei.

Dimineață pierdută este și un tulburător roman al vârstelor, al trecerii timpului neidentificându-se nimic strident, ostentativ, în trecerea de la un nivel al duratei la altul. În roman totul decurge firesc, totul pare firesc în ceea ce numește chiar autoarea un spectacol imposibil în care ireversibilul devine reversibil, iar ceea ce nu s-a întâmplat încă este cunoscut deja ca un fapt consumat.

Valeriu Cristea menționa în articolul *O dimineață de o sută de ani* că emoția pe care autoarea o emană în roman este neobisnuită și că modul în care este percepută viața este învăluit într-o aură de melancolie, timpul curge când într-o direcție, când în alta, uneori întorcându-și nefiresc cursul, alteleori, înspre izvoare”⁹².

⁹² Cristea, Valeriu, *Bucureștiul cultural*, 8 iulie 2012

Raportându-ne la perspectiva narativă care se schimbă odată cu fiecare dintre personajele cărora li se dă cuvântul în deplină libertate, fără cenzură auctorială, caleidoscopul acestor mișcări se adună în final într-o perspectivă atât de unitară, acest roman poate fi citit dintr-o singură respirație, ca un roman tradițional, și numai după aceea poți să realizezi prin intermediul căror strategii narrative a fost obținută cugetarea, care este construită într-o manieră „atât de savantă”.

Scrisul Gabrielei Adameșteanu prezintă forță și rafinament în proporții egale. Forța derivă din caracterul lumilor pe care le restituie plener și subtil, astfel că romanele sale cuprind elemente specifice cronicilor de familie care au capacitatea de a păstra în ele însele istoria socială trăită, suportată de protagoniști, istoria având capacitatea de a decoda caractere și atitudini. Sensul istoriei, deja amintit, decurge din această dimensiune participativă a romanului ce nu are legătură doar cu ideea de lectură, ci și cu aceea de consubstanțialitate între sensul profund, general și experiența vie, „carnală” a personajelor.

Romanul *Drumul egal al fiecărei zile* este construit ca o cronică unui oraș de provincie, captiv, așa cum se afla întreaga țară, în mâinile comunismului, autoarea dând glas vervei pe tot parcursul unei povestiri bine ritmate. Concepse această operă ca fiind un roman de inițiere care oferă credibilitate, fiind presărat cu aspecte veridice din punctul de vedere al construirii personajului narator care crește, fiind copil, adolescentă, apoi ajunge să fie studentă la București, cu scopul de a scoate în evidență nemărginita suficiența a adulților capabil de sacrificiu suprem.

În acest roman se identifică maniera proprie a autoarei care zugrăvește cu maximă precizie viața cotidiană a românilor la sfârșitul anilor '50 și începutul anilor '60, „cu privațiunile materiale, cu teama permanentă, dar și de lipsa de perspective”⁹³, autoarea nu dorește să scoată în evidență într-un mod explicit vechiul regim sau, mai multe decât atât, să culpabilizeze pe cineva.

Titlul romanului, *Dumul egal al fiecărei zile*, considerat a fi un *titlu litotă*, promite mai puțin față de ceea ce poate oferi textul. Este un titlu sugestiv, ancorat în realitate, în universul referențial al realismului care propune o punere în scenă a experienței repetitive a protagonistei Letiția Branea, urmărită de problematica identității, a autenticității și a libertății, sugerate de prezența secvenței „fiecărei zile”.

Definit de către Nicolae Manolesu „roman al crizei de adolescență”⁹⁴, totuși este o carte scrisă bine, cu nerv și presărate cu ironie. Chiar dacă nu întâlnim un ton melancolic sau duios-nostalgic al jurnalelor intime și nici excesul

⁹³ Urian, Tudarel, *Arta supraviețuirii*, în România literară, 12 septembrie 2008;

⁹⁴ Manolescu, Nicolae, *Gabriela Adameșteanu și Constantin Novac- Tineri romancierii în România literară*, 6 noiembrie 1975;

de lirism, care se regăsește adesea în proza tinerelor autoare, acest roman poate fi în parte autobiografic, relatarea făcându-se la persoana I. Inteligență artistică este ceea ce denotă acest roman fiindcă presupune o analiză rece, cvasi crudă, o obiectivitate „medicală”, fără a fi poetizat, romanul nu este nici sumbru, nici amar, ci pur și simplu exact și meticolos în observație.

Autenticitatea și caracterul veridic sunt date și de existența orașului București prezentat în acest roman ca fiind un loc viu cu o viață secretă, născută tot din impulsul acelei rezistențe pe care autoarea dorește să o evidențieze împotriva urâtului, a lipsei de sens, a monotoniei și a cenușului existențial pe care o manifestă multe dintre personajele creionate de Gabriela Adameșteanu. De-a lungul romanului, orașul capătă două vârste, devine Bucureștiul din trecut și din prezent.

În timpul expedițiilor făcute de protagonistă, Bucureștiul se transformă de la un anotimp la altul, creionându-se un fundal minuțios descris, alcătuit din numeroase imagini sinestezice. Toate acestea înlesnesc pătrunderea cititorului în peisajul descris, îl captează și îl face să participe emoțional la acțiune.

Bucureștiul, văzut prin ochii scriitoarei, este un uriaș crezet unde se adună și suferă metamorfoze toate emoțiile tuturor locuitorilor săi, până la indiscernabil. „*Soarale apunea, undeva, nevăzut, dincolo de blocurile înalte ale orașului. Pe străzi rămânea doar lumina intensă și roșie, schimbându-se de la clipă la clipă. Ceva neliniștitor nefiresc pe care-l purtam în noi fără să știm și ni se părea că e-n jur, venind din toate părțile, ca lumina risipită în seara gata să-nceapă*”.

Andreea Răsuceanu, în *Portretul orașului la tinerețe*, considera că „metamorfozarea orașului se realizează sub impact emoțional al anumitor evenimente existențiale”⁹⁵. Unul dintre aceste momente este dat de povestea de iubire cu Petru Arcand care începe să prindă contur, geografia familiară se schimbă, capătă noi atribute: „*Orașul devenise altul, misterios ca-n prima zi, din el privea spre mine o viață nouă care presimțeam că mă așteaptă. Fețe nenumărate alunecau pe lângă mine, chipurile fără număr ale orașului*”⁹⁶.

Aflată într-un moment de echilibru sufletesc, autoarea construia orașul ca fiind locul unde poți explora și cunoaște diferite forme ale existenței: „*Fără el, orașul se însănătoșea încet. Neliniștea se scurgea undeva, în adânc, pe străzi și de pe fețele oamenilor. Lumea se neutraliza, aerul se stabiliza în jurul meu, mă lăsa să mă mișc prin el cu nepăsare și siguranță*”⁹⁷.

⁹⁵ Răsuceanu, Andreea *Portretul orașului la tinerețe- Drumul egal al fiecărei zile*, Revista Steaua, 2015;

⁹⁶ Adameșteanu, Gabriela, *Drumul egal al fiecărei zile*, Ed. a VI-a, Editura Polirom, București, 2015, pag. 95;

⁹⁷ Idem, pag 98;

În *Drumul egal al fiecărei zile*, orașul joacă deseori rolul unui receptor al emoțiilor umane, generând, la rândul său, stări și emoții „... lumea mă durea iar, nervii-mi intrau în ziduri, zumzetul neconținut al mașinilor îl auzeam ca un puls, neliniștit de sânge”⁹⁸. Am putea spune că acest roman este unul despre tinerețe și despre miile tatonări emoționale, viața orașului invadează într-un final spațiul intimității, arătând cum raportul dintre individ și spațiu, dintre exterior și interior presupune infinite nuanțe, care analizate atent, pot dezvălui nebănuite valențe ale textului literar.

Revenirea la literatură a prozatoarei, așa cum afirmă Bogdan Crețu, demonstrează definitiv un lucru față de care puteau, înainte, exista dubii că opera Gabrielei Adameșteanu nu numai că „nu este închisă, ci dovedește o coerență și o fidelitate față de propriile teme, procedee, mize, cum nu se mai întâlnește astăzi la mulți scriitori contemporani”⁹⁹. Se poate spune că acesta este semnul cel mai sigur că autoarea a marcat, în peisajul literaturii noastre, un spațiu numai al ei.

Bibliografie

- Adameșteanu, Gabriela, *Drumul egal al fiecărei zile*, Ed. a VI-a, Editura Polirom, București, 2015;
- Antofi Simona, *General Dictionary of Romanian Literature – Obverse and Reverse Critical Reception*, în Oana Cenac (coord., edit.), International Conference of Common Vocabulary/Specialized Vocabulary: Manifestations of Creativity of Human Language, 6-7 iunie 2014, publicate în volumul *MANIFESTARI ALE CREATIVITĂȚII LIMBAJULUI UMAN*, 2014, p. 13-19, Accession Number WOS:000378446400001
- Iancu, Elena, *Viziune creativă în dramaturgia lui Matei Vișniec*, în Oana Magdalena Cenac (coord.), *Manifestări ale creativității limbajului uman*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, pp. 53-60; v. http://www.fabula.org/actualites/oana-magdalena-cenac-coordonatormanifestari-ale-creativitatii-limbajului-umanmanifestations-de-la_66935.php
- Ifrim, Nicoleta, *History and Identity in Post-Totalitarian Memoir Writing in Romanian*, CLCWeb: Comparative Literature and Culture (ISSN 1481-4374) <http://docs.lib.purdue.edu/clcweb/>, nr. 16.1 / March 2014, Purdue University Press, <http://docs.lib.purdue.edu/clcweb/vol16/iss1/11/>, Accession Number WOS:000333326200011
- Manolescu, Nicolae, *Gabriela Adameșteanu și Constantin Novac - Tineri romancieri în România literară*, 6 noiembrie 1975;
- Răsuceanu, Andreea, *Portretul orașului la tinerețe - Drumul egal al fiecărei zile*, Revista *Steaua*, 2015;
- Crețu, Bogdan, *Observatorul cultural*, 11 octombrie 2010;
- Cristea, Valeriu, *Bucureștiul cultural*, 8 iulie 2012;
- Urian, Tudorel, *Arta supraviețuirii*, în *România literară*, 12 septembrie 2008.

⁹⁸ Idem, pag. 105;

⁹⁹ Crețu, Bogdan, *Observatorul cultural*, 11 octombrie 2010.